

חי או שורד? ההבדל המהפכני בין חודש לירח מבוסס על תורת מנחם תשלב ב/388-395

לפני כמה שנים שמעתי ראיון רדיו עם אחד מגדולי הסופרים בישראל. המראיין שאל: "אתם נשואים יותר מחמישים שנה, איך אתם עושים את זה?". הסופר ענה: "אנחנו מתחתנים בכל יום מחדש".

זו תשובה מדהימה, שמייצגת גישה מהפכנית לחיים: נישואים טובים הם כאלו שבהם ממשיכים כל העת לעשות את מה שעשינו בהתחלה. זה לא שמכירים פעם אחת ואז חיים מכוח ההרגל, אלא חוזרים שוב ושוב על אותם טכסימים של התחלה ומבעירים את האש בתמידיות. ולכן החיים לא מתיישנים, כי אנחנו אוהבים בגלל הרעננות של היום ולא רק בגלל מה שהתרחש לפני יובל שנים.

ככל שהדברים אמורים בין אדם לחברו, הם נכונים שבעתיים בין אדם למקום: מה שמזין את ההתלהבות והחשק בעבודת ה' הרוטינית והקבועה הוא ההתחדשות. העובדה שכל שנה מציבים לעצמנו אתגרים חדשים, שמחייבים ללכת אל מעבר לאזור הנוחות שלנו. אמת שהאתגר תובע מאמץ – אבל דווקא הפרויקט החדש הוא זה שמזין חיים וממלא סקרנות וחשק.

בתחילת השבוע שעבר שמעתי (מהדרשן הרב ברוך רוזנבלום) סיפור מדהים שהידיים רועדות לכתוב אותו. סיפרתי אותו בסוף השבוע בהתכנסות של אברכים חרדים ואחד מהם אישר שהוא מכיר אישית את בעל המעשה: יהודי מביתר עילית קיבל על עצמו בראש השנה האחרון, להקפיד ליטול ידיים לפני התפילה. כמו שלמדו חכמים מהפסוקים "שאו ידיכם קודש" ו"היכון לקראת אלוקיך ישראל", שיש להיטהר לפני התפילה ולא לפרוץ לבית הכנסת ולהתפלל בחטף.

במשך עשרה חודשים הקפיד בהצלחה על ההחלטה שלו. לפני שבועיים, בשבוע האחרון של בין הזמנים, לקח את אשתו לרחוץ בחוף ימה של תל אביב, ובינתיים עשה ריצת ג'וגינג לאורך הטיילת על שפת נחל הירקון. לקראת השקיעה שמע קריאות "מנחה, מנחה" והתכוון להצטרף לתפילה. הוא זכר שעליו למצוא מים לנטילת ידיים ולא מצא ברז מסביב. חלף בו הרהור של קלות ראש, אבל הוא התחזק והתעקש למצוא מים.

לקח כוס חד פעמית וירד כמה מדרגות אל הירקון. לפתע ראה יד בתוך המים. לתומו חשב שמדובר בבובה, אבל מאחורי היד צץ ראש. הוא נתן צרחה וקפץ פנימה. ילדה קטנה החליקה למי הירקון ואיש לא הבחין בה. כאיש מד"א הוא עשה במהירות מה שצריך: נתן לחיצה על הבטן והיא פלטה את המים החוצה – וילדה יהודייה קיבלה את חייה מחדש...

כך שההתחדשות של ראש השנה נותנת חיים ממש – ואפילו לסובבים את האיש שהתחדש, וכל שכן שהיא ממלאת חיים את מי שהציב לעצמו יעדים לשנה החדשה.

אנו רוצים לבחון את החשיבות המכרעת של ההתחדשות ואת הפער המהותי בין חיי חידוש ובין חיי שגרה, באמצעות מרגלית מדהימה ששווה יותר מזהב ומפנינים. חידוש אמתי בפשט הפסוקים בשילוב הסבר חסידי ממלא השראה.

אחד הפסוקים הראשונים בפרשת כי תצא מעלה שאלה מסקרנות: מדוע מכנה התורה את יחידת הזמן החודשית בביטוי ה"רח" "ירח"? מה עומד מאחורי השינוי המדהדד בפסוק "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" ולא כרגיל 'חודש ימים'?

הנה פרשת כי תצא פותחת עם דין "אשת יפת תואר":

1. דברים כא: כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבת שבי: וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה: והבאתה אל תוך ביתך וגלחה את ראשה ועשתה את

צפרניה: והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך, ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים, ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה.

לוחמי ישראל יוצאים למלחמה ארוכה מעבר לגבול ונעדרים זמן רב מהבית. הם נוחלים הצלחות צבאיות ולוקחים בשבי (גברים ו)נשים. בין שבויות המלחמה, מבחין אחד הלוחמים באישה יפת תואר ויצרו בווער בו לקחת אותה לאישה.

מדרש ספרי מדגיש כי אותה אישה רוצה להצטרף אליו. זה לא שהוא מכריח שבויה ללכת אתו, אלא אדרבה, היא פועלת למשוך את עיני המנצחים ולהתחיל עימם חיים חדשים. כך מדויק מלשון הפסוק "והסירה את שמלת שביה מעליה" ולכאורה איזו שבויה לובשת שמלה? הרי שבויות יושבות ובוכות על סבלן בבגדים קרועים? אלא היא מתקשטת במכוון כדי למשוך את לב הכובשים.

התורה מגיבה בדרך מקורית: היא אומרת 'כן' מפני היצר, אבל יוצרת מציאות שתוביל ל'לא'. מותר לקחת אותה, אבל ההיתר מותנה בהגבלות וסייגים שיתכן שבפועל הוא לא יתממש. אסור לנהוג בה מנהג זנות במחנה השבי, אלא להביאה לביתו בארץ ישראל, להמתין חודש ימים עד שיתקרב יצור, שם מגלחת שער וציפורניה כדי שתתגנה עליו, ויושבת ובוכה בגעגועה על הוריה. בינתיים אחר שחלף חודש מאז שובו לסביבתו הטבעית והיא כבר פחות מושכת, יתכן שימאס בה ויניחנה לנפשה.

קידושין כא,ב: לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע – רש"י: מתוך שמתגרה בה יצרו מחמת יופייה, התיירה לו ובקושי, דמוטב שיאכלו בשר מסוכנת [שעומדת למות מחמת חולי] שחוטה מבשר נבלה.

נתמקד בחובת הבכי על הוריה. מעבר לכך שהבכי יגנה אותה בעיניו, הוא נועד גם למטרה אנושית: כסוג של אבלות על ערש הולדתה. לאפשר לה להביע את הכאב והגעגוע על הניתוק הפתאומי מנוף גידולה. כך הרמב"ם במורה נבוכים ג,מא: "ובכתה את אביה ואת אמה" - אין מונעים אותה מהאבל ומהבכי כי לבעלי האבל מנוחה בבכיים, עד שיחלשו כוחותיהם הגופניים מסבול המקרה ההוא הנפשי, כשם שלבעלי השמחה - מנוחה במיני השחוק. לכן חמלה התורה עליה עד שתלאה מהבכי והאבל".

כאן לוכדת את העין מילה בולטת:

2. דברים כא,יג: וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים - אבן עזרא כא,יב: ירח ימים – כמו חדש ימים ... ונקרא החדש ירח כי עיקרו הירח.

בשפות העולם מקובל להגדיר את יחידת הזמן החודשית בשם "מאנאט", "month", על שם הירח שנקרא "moon". שכן יחידת הזמן החודשית נוצרת מהיקף הירח סביב כדור הארץ שנמשך בערך 30 יום (ליתר דיוק: בערך 29 וחצי יום). ובעוד שיחידת הזמן ה"שנתית" נוצרת מהיקף השמש, שאורך 365 יום, היחידה החודשית נוצרת מסיבוב הירח, שהוא בערך אחד חלקי 12 מהשמש.

אולם התורה נוקטת בדרך כלל בביטוי אחר: למעלה משישים פעם נאמר "חודש". כך החל מהמצווה הראשונה: "החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחודש השנה". כך בכל פעם שמדברת על החגים כפי שנקרא בראש השנה "ובחודש השביעי באחד לחודש" או ביום הכיפורים - "ובעשור לחודש השביעי הזה" וכהנה רבות. המקום הכי בולט והנוגע ביותר לענייננו: אפילו כשמדברת על **מעגל חודש שלם** (ולא רק על יום בתוך החודש) אומרת "חודש" ולא "ירח", כמו במדבר יא: "לא יום אחד תאכלון ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום: עד **חדש ימים** עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את ה' ... ותבכו ... למה זה יצאנו ממצרים".

שורש הביטוי "חודש" היא מלשון **חידוש**, על שם **מולד הירח**. דרכו של הירח לקטון בחצי השני של החודש עד שנעלם, ואז נולד מחדש ומתגלה לעינינו. התורה קוראת לכל החודש על שם חידושו בראש חודש, כמו "ויאמר לו יהונתן **מחר חודש**", שפירושו מחר ראש חודש בו תתחדש הלבנה.

וכאן עולה תמיהה מסקרנת: מדוע חורגת התורה ממנהגה ויוצרת שינוי בשני מקומות: כאן נאמר "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים", וכך בפרשת שמות: "ותהר האישה ותלד בן ותרא אותו כי

טוב הוא ותצפנהו שלושה ירחים?" הסיפור שם ידוע: אירע נס ויוכבד קיבלה הזדמנות להחביא את משה במשך שלושה חודשים. בעוד שהמצרים ניהלו רישום אודות כל אישה לדעת מתי החודש התשיעי שלה כדי לחטוף את התינוק ולהשליכו ליאור, משה נולד בחודש השישי וכך הרוויחה שלושה חודשים להטמינו לפני שיבואו. אולם בתום שלוש הירחים נאלצה להשכיבו בתיבה ולשלחו במי היאור. וכל בר דעת שואל: מדוע "ירחים" ולא כרגיל "חודשים"?

שמות ב,ב: ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים.

ב. לגבי השינוי אצלנו "ובכתה ירח ימים", עונה הגמרא בפשטות:

יבמות מח,ב: 'ירח ימים' - ירח הוא שלשים יום [ומכאן לומדים דין אבלות שלושים יום].

בעוד שהמילה "חודש" מתארת את חלוקת החודשים בתוך הלוח השנתי, ולכן יכולה להיות 29 או 30 יום, המילה "ירח" נצמדת למחזור הירח ומחייבת שלושים יום שלמים. ולכן חובתה לבכות על בית הוריה שלושים יום שלמים. מכאן לומדים דין אבלות ל"ע, שהוא שלושים יום שלמים.

קצת עד"ז, אומר רבנו בחיי רעיון נאה על ההדגשה "ותצפנהו שלושה ירחים":

רבנו בחיי שמות ב,ב: 'ותצפנהו שלשה ירחים' - הזכיר 'ירחים' ולא 'חדשים', לפי שהם חדשי הלבנה שהם שני חסרים ואחד מלא, וכשתחשוב כ"ט כ"ט ב' פעמים חסרים הרי נ"ח וחדש מלא של שלשים - הרי שמונים ושמונה ימים וזה נופל בששה בסיון הוא היום שנתנה בו התורה ובו ביום הושלך ליאור, והגיד לך הכתוב כי ביום שנצטער ביאור בו נתעלה בשמים וקבל תורה מסיני. וזה שאמר דוד ע"ה (תהלים קלח): 'ביום קראתי ותענני, תרהיבני בנפשי עז'.

ההדגשה "ירחים" נועדה לרמוז את היום המדויק בו אירעה הדרמה: זה היה ביום ו' סיון, בו יותר מאוחר הגיע משה לשיא גדלותו של אדם עלי אדמות. שכן משה נולד בשבעה באדר, וסדר קביעות החודשים בלוח השנה לפי מולד הירח הוא אחד חסר, אחד מלא ואחד חסר. כך ששלושה "ירחים" הם 88 ימים וזה נופל בשישי בסיון.

בכך נותנת התורה עידוד גדול אודות קוצר דעתו של אדם, לעומת רוחב ראייתו של הבורא: אצל אמו של משה, היה זה יום אבל על פרידתה מבנה. ולא ידעה שבזכות מסירות נפשה ובכייתה על קיומו, יזכה ביום זה ממש לטפס לרקיעים עליונים ולחבר שמים וארץ.

עד כאן הסברים ותיקים. אמנם גיליתי יהלום זוהר בספר קטן שנכתב לפני 250 שנה באי ג'רבה בטוניס, בשם "מכתב לחזקיהו", מאת "חכם חזקיהו פרץ"¹. הדברים מקבלים עומק והשראה משנית חיים בדברי הרבי מליובאוויטש בשיחת פרשת החודש תשלב - תורת מנחם ב/388 ושם 393 ואילך.

נעיר ונאיר בפתח הדברים כי הדיון הופך להיות עוד יותר חשוב לאור המשמעות הפנימית של הפסוק:

זוהר חדש פרשתנו נח,ב: 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים' – זהו חודש אלול, שעליו נאמר 'פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך'.

ברמה הפנימית, בכי האישה על בית הוריה חודש ימים, הוא גם ציווי נצחי לצעוק חודש ימים בימי אלול את צעקת הנשמה שנחטפה לתוך העולם הזה ומתגעגעת לבית אביה כנעוריה. (ראו עוד

¹ יסוד ההסבר אודות המובא בפרשתנו – "ובכתה ירח ימים" - מובא כבר בצרור המור וגם אצל החיד"א. אבל ידושו הוא בהסבר המקורי על הפסוק בפרשת שמות "ותצפנהו שלושה ירחים".

בהערה²). כך שלא מדובר רק על פסוק היסטורי מתקופה נשכחת של מלחמות ארוכות ולקיחת נשים נוכריות, אלא על **עצם ההוויה הנפשית בחודש אלול זה**.

ואנו מחפשים את המשמעות הנצחית: למה הבכי בימי אלול הוא "ירח ימים" ולא 'חודש ימים'?

ג. המילים "חודש" ו"ירח" הן שני ביטויים הפוכים. לא מדובר במילים נרדפות שמתחלפות ביניהן, אלא בשתי דרכי חיים שמובילות לתוצאות הפוכות.

צמד המילים הללו מופיע בשני השטרות הרחוקים בעולם: בשטר "כתובה", שנחתם ברגע הגדול בחיים ובו מביע הבעל את עומק מסירותו ומחויבותו לאשתו – כותבים "חודש". כלשון הכתובה: "בכך וכך בשבת לחודש פלוני למנין שאנו מונים פה [שם העיר]...". אולם בשטר גט, להבדיל, בו כורתים איש ואישה את הקשר ביניהם - כותבים את המילה "ירח": "בכך וכך לירח פלוני".

הלבוש מוצא רמז בתורה לחלוקה זו: לגבי נישואים כתוב (בהמשך פרשתנו): "כי יקח איש אישה **חדשה**". עוד נאמר בספר דברי הימים על אחד מצאצאי שבט בנימין שנולדו לו ילדים: "מן **חודש אשתו**". מכאן למדו הפוסקים שהמילה "חודש" קשורה עם "נישואין". אולם בפרשת ברכה נאמר: "וממגד תבואות שמש וממגד **גרש ירחים**". כך שהמילה "גרש", גירושים, קשורה דווקא עם "ירח".

בכך מבאר המכתב לחזקיהו את השאלה: אצלנו מדגישה התורה "ובכתה את אביה ואת אמה **ירח ימים**", לרמז לפסוק "וממגד **גרש ירחים**". שכן סופם של נישואי יפת תואר הוא להיגרם בשטר גט בו כותבים "ירח". אם אדם לוקח אישה רק בגלל שיפתה בעיניו. הוא אינו יודע עליה כלום, לא שם אביה ולא שם אימה. לא איזה חינוך קיבלה ומה ערכיה. כל שמעניין אותו הוא מראה עיניו – האסון קרב וזה ייגרם חלילה ב"גרש ירחים" (ובכן סורר ומורה, כהמשך הפרשה).

בכך מבאר גם מה שבלידת משה נאמר: "ותצפנהו שלושה ירחים". כיון שחלוף 3 החודשים סימל את הרגע האיום בו נאלצה יוכבד לגרש ולהוציא את הילד מביתה. לכן לא מתאים הלשון "חודשים" שהוא לשון חיובי ומאיר, אלא נקטה התורה "ירחים" שמסמלים גירושין ויציאה מהבית.

3. מכתב לחזקיהו, רבי חזקיה פרץ מרבני ג'רבה לפני כ-250 שנה: נראה עפ"י ש הלבוש (אבן העזר סימן קצו) שצריך לכתוב בגט 'ירח פלוני', דכתיב 'גרש ירחים', אבל בכתובה יכתוב 'חודש', דכתיב (בפרשתנו) 'כי יקח איש אישה חדשה'. משום שאין רוצה הקב"ה בקיומה של אשת יפת תואר אצל ישראל ... אלא וגלחה וגו' כדי שתתגנה בעיניו ... ולכן כתוב 'ירח' לרמז שצריך לגרשה. בזה יובן מה שאמר במשה 'ותצפנהו שלושה ירחים', לפי שנצרכה לגרשו מביתה ... לפני שיבואו המצרים.

מה משמעות הדברים מעבר לקודים לשוניים? מדובר בבשורה אמיתית שרומזת את סוד נישואי הנצח. כל אחד מכיר את הבעיה הבאה: טבע האדם הוא להתייבש עם הרגל הזמן. תשאלו יועץ נישואים איזה בני זוג נלהבים ודבוקים יותר? אלו שחוגגים חודש לחתונה או אלו שנמצאים עשר שנים ביחד? בדרך כלל תהיה התשובה: "אלו שרק התחילו את החיים".

אתם מכירים את זה: **זוגות יושבים בפארק, איך יודעים מי נשוי? אלו שמביטים אחד בשני ומדברים בהתלהבות – לא נשואים. אלו ששותקים – נשואים.** סימן אחר: **אלו שצועקים על אותם ילדים...**

הוותק מעניק יתרונות רבים, כמו הגנה, ביטחון, שותפות אמת שתשרוד כל קושי, אבל הוותק נושא מחיר כבד: הוא הורג את ההתלהבות. שכן אנחנו מתוכנתים להתלהב מדברים חדשים ולא מסוגלים להתרגש מדברים מוכרים. האדם נברא בצלם אלוקים. הוא נועד להיות יוצר ופורץ דרך כמו הקב"ה

² ההסבר הפנימי הוא חלק ממהלך שלם שלומד את כל הפתיחה לפרשתנו כמשל למלחמת היצר: "כי תצא למלחמה" לשון **יחיד**, וכן "למלחמה" בניקוד פתח, דהיינו **המלחמה הידועה**. שכן הכוונה היא למלחמת היצר שאינה נגמרת לעולם, ושם מנסה יהודי לקחת שבי מהיצר הרע. מלמדת התורה את דרכי הניצחון: "וגילחה את ראשה ועשתה את ציפורניה" שהם התמעטות הנאת היצר, "ובכתה וגו'", דהיינו לצעוק חודש ימים על הריחוק.

ולכן הוא תוכנן בצורה כזו שתמיד יחפש את **ההישג הבא**. הוא סקרן, תאב להכיר עולמות חדשים ולכבוש מחוזות שלא היה בהם. ולכן אינו מסוגל להתלהב מדברים מוכרים. **אין כאן סיפור מלהיב.**

זה כמו פיצה: היא מלהיבה וממכרת כל עוד קונים אותה פעמיים בשנה, אבל מי שעובד בחנות פיצה – מואס בה. מה ההבדל? הרי הפיצה לא השתנתה? המוח השתנה. הוא איבד את **הסיפור** שיוצר הפתעה. או איפון 12: בפעם הראשונה שרואים דגם חדש, משתגעים להשיג אותו. אבל חודש אחרי הוא מיושן ועוברים לקנא במי שהשיג X12. למה? חווית השימוש לא השתנתה? הסיפור השתנה: הגשמנו, פרצנו, כבשנו, ומעכשיו זה לא מעניין. בהערה³ הובאה דוגמה מעניינת לכך.

הנה לשונו הברורה של הבעש"ט:

כתר שם טוב קכא: תענוג תמידי נעשה טבע ואינו תענוג.

ובעברית: **"השגרה היא האויב של האהבה".**

דוגמה נוספת לכך, שההרגל הורג את העולם הרגשי: התורה מספרת דבר תמוה: הבכי על לכתו של משה רבנו, גדול הנביאים, היה מוגבל לעומת הבכי על אהרן אחיו. בעוד שהבכי על משה תם אחרי 30 יום, הבכי על אהרן נמשך ונמשך. האור החיים מעניק הסבר פסיכולוגי מרתק:

דברים לד,ח: ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה - אור החיים: כי באהרן לא ידעו במיתתו קודם שמת ודבר כזה יעורר כל לב לפתוח דמעת עינו, משא"כ משה שכבר ידעו מיתתו ובכל דבריו ותוכחתו היה אומר 'הנה אנוכי מת' ולכן לא הוחם הספדו כאהרן.

פטירתו של אהרן קרתה בהפתעה, ללא הכנה מוקדמת, והפתעה משאירה טראומה שהמוח מתקשה להתאושש ממנה. משה רבנו, לעומת זאת, הכין את עמו חמישה שבועות קודם למותו. כל מה שאנו לומדים בפרשיות הללו של חומש דברים אלו דברי הפרידה של משה, לאחר שהכין אותם מראש חודש שבט שהוא עומד למות ולא ייכנס עימם לארץ - **וההרגל מכבה את הכאב**. המוח עיכל את סופו של משה, ספג אותו לתוכו והמשיך הלאה את החיים כדרכו של עולם⁴.

אז מה עושים? הפתרון הוא כמו שהתחלנו את השיעור: **"להתחתן כל יום מחדש"**. הכוונה היא בראש ובראשונה למצוות טהרת המשפחה, בה נמנעים מקשר פיזי לאורך תקופת זמן וכך מתחדשים החיים. מעבר לכך, מצוות ההתחדשות היא פשוטה יותר ובכל רגע בבית: **להמשיך לעשות את מה שעשינו בתחילת הקשר**. בתחילת הדרך כשרצינו לשכנע האחד את השני בנחיצות הקשר - חשבנו על הזולת, התאמצנו להפתיע אותו ולהקל עליו את החיים, ואת זה צריך להמשיך בכל יום מחדש. (לפעמים זה בסך הכול לבוא הביתה יותר מוקדם ולסייע בשטיפת כלים...).

³ ב-12 בינואר 2007 נכנס לתחנת הרכבת התחתית "לאנפנט פלאזה" בווינגטון איש צעיר הנושא כינור ישן למראה. האיש נעמד ליד פח הזבל באולם המבוא לתחנה וניגן במשך 45 דקות. במהלכה חלפו על פניו 1,097 אנשים ורק אחדים נעצרו להאזין למוזיקה. כ-20 מהם הטילו מטבעות לתיק הכינור שהצטברו ל-32 דולר. האיש עם הכינור היה הכנר היהודי עטור הפרסים יהושוע בל, שמוגדר כאחד הנגנים הטובים עלי אדמות. הוא מרוויח כאלף דולר לדקת קונצרט. הכינור הישן למראה היה סטרדיבריוס משנת 1713 ששווי מוערך ב-3.5 מיליון דולר. הרפרטואר בתחנת המטרו הורכב משש מהיצירות הקלאסיות התובעניות בעולם, אבל כמעט איש לא התרשם מהמוזיקה.

החוקרים שהפעילו את הניסוי הזה מצאו כאן המחשה לתפקוד מנגנון העונג: העונג אינו נובע רק ממה שקורה לנו, ממה שאנחנו רואים וחווים, אלא מהסיפור הנלווה, ממה שאנו חושבים ויודעים על זה. הנאה ממוזיקה היא משהו אחד כשאתה יושב באולם קונצרטים מהודר, שילמת \$180 לכרטיס ויודע שמולך מופיע הכנר הטוב באמריקה, ומשהו אחר לגמרי כשמישהו שנראה כמו קבצן מנגן בתחנת רכבת. תענוג נובע גם מידע ומהקשר. ⁴ הבעיה חמורה יותר: אובדן ההתרגשות הוא לא רק חסר של פלפל, אלא עלול להוביל לקץ חיי הנישואים. כשאין התלהבות מבן הזוג – מאבדים את ההערכה אליו. כבר לא רואים את היופי ואת הייחודיות שלו. נאמר זאת כך: **"אנשים מתגרשים כי הם לא מתרגשים"**.

ספר החינוך (מצווה קסו) כותב לשון נוראה יותר: "לרוב התמדת הקרבתן - יתנו עיניהם בגופים אחרים". האדם אינו מסוגל לחיות ללא התלהבות וחידוש. הוא מוכרח לשוב להיות צעיר. הוא מוכרח ששוב מישהו יצית בו את הרגש. ולכן אובדן ההתלהבות עלול להוביל ח"ו לחיפוש במקומות אחרים.

נדה לא: מפני מה אמרה תורה נדה לשבעה? מפני שרגיל בה וקץ בה. אמרה תורה תהא טמאה שבעת ימים [ותתרחק ושוב תתקרב] ותהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה.

בהערה הובאה הרחבה יפה⁵.

אפשר לומר שכל האתגר הגדול הזה נמצא בתוך ההבדל בין "חודש" ל"ירח": בשטר כתובה כותבים "חודש" כדי לרמוז לחתן וכלה: אם תחיו באופן של "חודש" וכל יום בחיים יביא אתו הפתעה, יחס טוב, חשיבה על הזולת, ויותר גדול יותר, וכמובן מעל הכול במצוות טהרת המשפחה - הנישואים יישמרו לעולם והכתובה תישאר סגורה במגירה. מנגד, בשטר גט כותבים "ירח" כי זאת הסיבה שהגענו עד הלום. כנראה שהחיים היו בבחינת "ירח", סתם מעגלים חולפים של עוד שלושים ועוד שלושים יום, שני אנשים שמפרנסים משפחה ביחד ואינם רואים את החיים המשותפים כפסגת עולמם.

מסופר על רב שפגש את תלמידו ולחץ את ידו בברכת "מזל טוב". התלמיד התפלא על מה מזל טוב? הרב אמר: "על החתונה שלך". כעת התבלבל התלמיד לגמרי. הוא התחתן לפני 30 שנה והרב בעצמו היה מסדר הקידושין שלו? הרב הסביר: "הסוד לנישואים מאושרים הוא להתחתן בכל יום מחדש, ולכן אני מאחל לך מזל טוב על החתונה שלך היום הזה".

ככל שהדברים אמורים בין איש לאשתו, הם נכונים פי כמה בין אדם למקום (ראו בארוכה בתורת מנחם שם): אנחנו מוכרחים ליצור חידוש. עבודת ה' חיה ונלהבת היא כזו שיש בה ממד של רעננות, תוספת ופריצה למחוזות חדשים בהם עוד לא היינו.

כמובן, אפשר לשרוד את החיים עם עמידה בדרישות השולחן ערוך, אבל אז הכול הופך להיות יבש, שולי ולא חשוב. כדי שעבודת ה' תמלא אנרגיה, אנחנו מוכרחים להוסיף לה ממד של התקדמות שממלאת אנרגיה לנצח בה. הרבי מדגיש שאין כאן רק חוב, אלא זה סוד התענוג וההתלהבות:

4. שמחת בית השואבה תשכג (תורת מנחם א/93): ידוע שתענוג תמידי אינו תענוג, וכיון שנדרשת מיהודי עבודה מתוך תענוג, אהבה בתענוגים ככתוב 'אז תתענג על הוי', אחד התנאים לזה שתהיה העבודה באופן של 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', וכיון שזהו דבר חדש – יכול להיות בזה תענוג.

לעתים קרובות נהג הרבי לצטט את אמרתו של הבעש"ט על ראש השנה: הפסוק אומר 'תקעו בחודש שופר', כלומר, תתקעו בראש חודש שופר, שכן ראש השנה חל בראש חודש תשרי. עולה השאלה: הרי היה צריך להיות כתוב 'תקעו שופר בחודש' ולא 'תקעו בחודש שופר'? ענה הבעש"ט מילים מדהימות: "תקעו בחודש שופר" – תתקעו התחדשות לתוך השופר. הקול שמשנה אותנו הוא לא קול השופר עצמו, אלא ההתעוררות הרוחנית והתביעה להתקדם ולעשות משהו שעוד לא עשינו.

⁵ פרשתנו היא פרשת הנישואים של התורה. כל דיני "טיב גיטין וקידושין" נלמדים מפסוקים בפרשתנו, ואולם הפרשה אינה מלמדת רק הלכה, אלא מעניקה טיפ לשימור מערכות יחסים. **דברים כד, א:** "כי יקח איש אשה חדשה, לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר, נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח". התרגום יונתן, מחשובי הפירושים על התורה שנכתב על ידי התנא הקדוש יונתן בן עוזיאל, מפרש כך: "ושמח את אשתו" - ויחדי עם אנתתיה". היינו שהחתן אמור לשמוח עם אשתו בשנה הראשונה. אבל רש"י על הפסוק נותן צעקה: "ושמח את אשתו" - ושמח את אשתו, ותרגומו יחדי ית אתתיה. והמתרגם [כיונתן] ויחדי עם אתתיה - **טועה הוא**, שאין זה תרגום של וְשִׂמַח אֶת אִשְׁתּוֹ אלא של וְשִׂמַח". והתמיהה היא מה פתאום ההכרזה הבוטה: "טעות?" אחרי הכול, תרגום יונתן הוא לא עוד פירוש, זה אחד מחשובי התנאים שהיה גדול תלמידיו של הלל הזקן וחי מאות שנים לפני רש"י? שמעתי רעיון יפה: מדובר בהבחנה קריטית. הבעל נדרש לשמח את אשתו: לראות אותה ולהעניק לה את מה שהיא רוצה לקבל. אהבה אמיתית היא לא תמיד בה שמחים ביחד! פעמים צד אחד רוצה משהו והצד השני רואה בו שטות. אבל זה המפתח לחיי נישואים: לראות את הזולת כפי שהוא.

גם שלמה המלך רומז בסתירה המפורסמת שלו: "מצא אישה מצא טוב", לעומת "ומוצא אני מר ממות את האישה". הפסוק הראשון אומר: "מצא אישה" – מדובר בבעל שמצא אישה, שרואה בה מציאות חשובה בפני עצמה שראויה לכל הטוב שבעולם - ואז "מצא טוב". אולם הבעל השני הוא "מוצא אני", הוא עומד במרכז הבית ואינו מסוגל לצאת מהרגלים ותבניות החשיבה שבנה לעצמו ואז, חלילה, "מר ממות את האישה".

כתר שם טוב קיט: 'תקעו בחודש שופר' והוא ליה למימר 'תקעו שופר בחודש'? אלא יראה אדם תדיר שיהיה בחודש, לחדש מעשיו הטובים שלא יהיה כמו חוק קבוע, וזהו שממשיך ואומר: 'כי חק לישראל הוא – משפט לאלוקי יעקב' [על זה שקיום המצוות הוא רק בבחינת חוק קבוע].

הרבי גילה כמה פעמים על עצמו כי הוא נוהג לקבל הידור חדש בראש השנה. עם כל רום מעלתו, הראה דוגמה של התחדשות תמידית. דוגמה: בכל שנה נהג לשלוח בקבוק משקה לקראת התחלת אפיית המצות בכפר חב"ד. פעם שלח מנהל המאפייה, ר' יוסקה פרמן, הודעה על התחלת האפייה והרבי לא החזיר כלום. אחר כך הסביר כי קיבל על עצמו בראש השנה דקדוק יותר בזהירות מחמץ ולא לחבר כלל בין (ענייני) חמץ למצה ולכן לא שולח בקבוק משקה בקשר לתחילת אפיית המצות.

ספר המאמרים תרח"ץ/כד: חסידים הם המתנהגים לפני משורת הדין דהנהגתם היא לשבור גם הרגילות הטובות המיוסדים על פי דיני התורה ולהחמיר על עצמו להיות כל ענין עבודתם בעילוי מדרגא לדרגא. וכמו שכתוב במקום אחר שבכל ר"ה צריכים לקבל תוספת הנהגה ביראת שמים וברגילות במידה טובה ועי"ז גורמים גילוי האור בכל העולמות יותר מכפי הקצוב.

נסיים בסיפור נפלא: ר' גימפל אורמלנד היה יהודי מבוסס שניהל בית אבות במיאמי. הוא לא היה חסיד חב"ד, אבל התקרב באמצעות הבחורים השלוחים בישיבה במיאמי. באחת השנים שהה ב-770 בשבת בראשית. הגבאים מכרו את זכות ה'מצוות' של כל השנה ור' גימפל - ששמע מרחוק שאוספים כסף – הכריז שהוא תורם אלף \$ לטובת בית הכנסת. באופן חריג, הרבי פנה אליו ואמר: "אני רוצה ממך \$5000". גימפל נבהל והרבי הגיב שהוא נותן לו הבטחה כי בשנה הבאה יוכל לתת כפל כפליים.

זאת הייתה הוצאה גדולה עבורו, אבל בסתר לבו שמח על ההבטחה הרומזת כי הוא עתיד לשנה עסקית מוצלחת. בכל יום חיכה לטלפון ממנהל ההשקעות שלו או ממפעל הפיס, אבל השנה עברה ולא קרה שום דבר מיוחד. לפתע סמוך מאוד לראש השנה, הוא קיבל טלפון ממנהל הקמפוס של בית הרפואה שעמד צמוד לבית האבות שלהם עם הצעה למכור להם את הבניין.

ר' גימפל הגיע למסקנה שזאת הזדמנות למכור את המקום והם חתמו על 'זיכרון דברים'. הוא קיבל מקדמה על העסקה והחלק האישי שלו במקדמה היה 15,000 דולר, פי 3 מאותם \$ 5000 שהוא נתן לרבי אשתקד. נו, כעת ברור שהוא קנה כרטיס טיסה נוסף לניו יורק לשמחת תורה וציפה לשמוע את הסכום אותו יבקש הרבי. בסתר ליבו קיווה שהרבי יתבע בגדול ויבקש סכום עצום וכך יוכל לדעת מראש כמה ירוויח בשנה הבאה בכפל כפליים... סוג של תכנון מס מוקדם...

הוא התחרה בעקשנות מול החסיד ר' בערל ווייס על קניית הפסוק הראשון ב"אתה הראת" עבור הרבי, אך לבסוף נכנע. הוא קנה את הפסוק השני ואמר שהסכום יהיה 'על דעת הרבי'. בליבו קיווה שהסכום 'על דעת הרבי' יהיה מפתיע... אחרי שבת בראשית הוא נכנס ליחידות. הרבי לא העלה את הנושא והוא שאל כמה לכתוב בצ'ק עבור הפסוק בשמחת תורה?

הרבי השיב: "126 דולר". אורמלנד נדהם והרבי אמר: "אני לא זקוק לכסף שלך, אני צריך שתפרוץ את ההגבלות שלך. בשנה שעברה, זה היה עם הסכום ההוא וכעת תיתן מה שתיתן [לשם שמים]..."

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב